

Nevyriausybinių organizacijų įtaka jaunimo integracijai į darbo rinką

LAIMA OKUNEVIČIŪTĖ NEVERAUSKIENĖ

Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Saulėtekio al. 11, LT-10223 Vilnius

Darbo ir socialinių tyrimų institutas, Rinktinės g. 48, LT-09318 Vilnius

El. paštas: Laima.Okuneviciute@dsti.lt

KRISTINA ŠLEKIENĖ

Vilniaus universiteto Karjeros centras, Saulėtekio al. 9, III rūmai, LT-10222 Vilnius

El. paštas: kristina.slekiene@karjera.vu.lt

Analizuojama nevyriausybinių organizacijų (toliau NVO) įtaka jaunimo įsivertinimui darbo rinkoje. Remiamasi tarptautiniais bei nacionaliniais norminiais dokumentais, EQUAL projekto „Lietuvos jaunimo užimtumo tobulinimo vystymo bendrija“ metu atliktu NVO atstovų tyrimu bei kitais NVO tematika Lietuvoje atliktais tyrimais. Taip pat pateikiama NVO, dirbančių su jaunimu, teikiamų paslaugų analizė.

Raktažodžiai: nevyriausybines organizacijos, socialiai pažeidžiamas jaunimas, užimtumas

ĮVADAS

NVO visuomenėje dažnai tapatinamos su savanoriška veikla bei laisvalaikio užimtumu, tiesiogiai jų nesiejant su darbine veikla. Tačiau pastaraisiais metais tiek moksliniame diskurse, tiek nacionalinėje ir tarptautinėje politikoje atkreiptas dėmesys į NVO kaip į objektą, galintį prisidėti prie jaunimo užimtumo didinimo. Tai susiję su mokymosi visą gyvenimą koncepcijos įsigalėjimu šiuolaikinėje visuomenėje bei didesnio dėmesio skyrimu neformaliu būdu įgytiems įgūdžiams. Taigi NVO indėlis į užimtumo didinimą dažniausiai matomas per jų veikloje dalyvaujančių asmenų įgyjamus bendro pobūdžio gebėjimus.

Atsižvelgiant į šias tendencijas 2004 m. pradėtas įgyvendinti EQUAL projektas „Lietuvos jaunimo užimtumo tobulinimo vystymo bendrija“, kurio metu NVO buvo įtrauktos į socialiai pažeidžiamo (iškritusieji iš švietimo sistemos, nuteistieji be laisvės atėmimo bausmės, besigydančios nuo priklausomybės ligų) jaunimo užimtumo didinimo politikos įgyvendinimą. Minto projekto rėmuose 2007 m. atliktas sociologinis tyrimas, kurio tikslas – išsiaiškinti, kaip Lietuvos NVO prisideda prie socialiai pažeidžiamo jaunimo užimtumo didinimo. Tyrimo objektas – NVO įtaka socialiai pažeidžiamo jaunimo socialinei integracijai. Tikimasi, jog tyrimo rezultatai leis naujai pažvelgti į NVO vaidmenį integruojant jaunimą į darbo rinką.

NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ VIETA ĮGYVENDINANT JAUNIMO UŽIMTUMO POLITIKĄ

NVO veiklos svarbą siekiant jaunimo užimtumo galima įvertinti atsižvelgiant į nacionalinės bei tarptautinės politikos norminius dokumentus. Pastaraisiais metais vis daugiau kalbama apie mokymąsi visą gyvenimą ir su tuo susijusį neformalų švietimą. Anksčiau visas dėmesys buvo skiriamas tik formaliai įgytam išsilavinimui, tuo tarpu pastaraisiais metais pradėta daugiau dėmesio kreipti į neformaliu būdu įgytas žinias bei įgūdžius, kurie gali būti naudingi

integruojantis į darbo rinką. Pvz., 2004 m. Danijos Vyriausybė Parlamente išplatino politinį pareiškimą, kuriame teigiama, kad būtina pripažinti kompetencijas, įgytas neformaliojo švietimo sistemoje. Jungtinė Karalystė, Suomija, Prancūzija ir Austrija turi įdomios ir skirtingos patirties vertinant ir pripažįstant neformaliai įgytas žinias ir įgūdžius. Pvz., Austrijoje 2006 m. siekiant supaprastinti procedūrą, įvestos savanorio kortelės neformaliai įgytoms žinioms ir įgūdžiams pripažinti.

JAV savanoriškas darbas suvokiamas kaip sąlyga asmenybei bręsti ir lavintis, pažintims plėsti, darbo rinkos spragoms užpildyti. Kinta studijų supratimas – aukštosiose mokyklose, darbovietėse ir politikoje vis daugiau žvelgiama ne į pažymius, bet į asmens gebėjimą bendrauti, bendradarbiauti ir padėti kitiems. Šie įgūdžiai įgyjami ir vykdant savanorišką veiklą mokykloje, universitete, bendruomenėje ir pan. Pvz., JAV universitetai nesvarsto stojančiojo prašymo, jei nepaminėta savanoriška veikla. Savanoriška kultūra skatinama įvairiais būdais, pvz., savanoriško darbo patirtis įskaitoma kaip darbo patirtis, savanoriams suteikiama teisė gauti valstybės pensiją (Saulaitis, Karaliūnaitė 2005).

Europos Komisijos dokumente „Naujas impulsas Europos jaunimui“ (2001) teigiama, kad užsiėmimas visuomenine veikla yra neformaliojo švietimo dalis. Tokia veikla yra neatsitiktinė, o gerai apgalvota ir organizuota. Pagrindiniai neformalaus švietimo privalumai yra savanoriškumas, lankstumas, galimybės dalyvauti, teisė klysti, artumas jaunų žmonių interesams. Teigiama, jog geriausiai socialinė integracija pasiekama per darbą, kuris jauniems žmonėms reiškia suaugusiojo statusą, savigarbą, pinigus, nepriklausomybę, galimybę plėsti socialinius ryšius, t. y. įgyti socialinio kapitalo. Socialinio kapitalo įtaką socialiniam ekonominiam statusui pabrėžia ir mokslininkai (Furstenberg, Hughes 1995; Furstenberg 2000). Tai ypač svarbu socialiai pažeidžiamiems jaunuoliams, kurie ir taip patiria sunkumų įsiliedami į visuomenę. Integracijos į darbo rinką procese šie jauni asmenys patiria papildomų sunkumų, kurie gali sąlygoti nuolatinę socialinę atskirtį ir su ja susijusias problemas (Caspi et al. 1998). Be to, nedarbas jauname amžiuje turi įtakos ateities nedarbui (Hammer 1997: 30–31).

Padėtis Lietuvoje dėl neformaliai įgytų žinių ir įgūdžių įvertinimo bei pripažinimo yra dviprasmiška. Dokumente „Švietimo ir mokymo sistemos modernizavimas siekiant bendrų ES 2010 metams užsibrėžtų tikslų“ konstatuojama: „Nors teisinė bazė Lietuvoje pakankama, praktinis (*de facto*) neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimo sistemos ir metodų kūrimas Lietuvoje dar beveik neprasidėjęs. Nebaigta kurti profesijos standartų sistema. Suaugusieji, neįgiję pagrindinio išsilavinimo, bet turintys profesines kompetencijas, įgytas dirbant ar savarankiškai mokantis, yra vertinami pagal formalias jaunimui sukurtas taisykles. Jų patirtis nėra formaliai vertinama ir pripažįstama. Neformaliojo ir savaiminio mokymosi formalios pripažinimo sistemos nebuvimas mažina mokymosi prestižą, apsunkina darbuotojų santykius su darbdaviais, mažina konkurencingumą darbo rinkoje“.

2004 m. patvirtintame „Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategijos veiksmų plane“ numatytas naujų teisės aktų parengimas siekiant sukurti neformaliu būdu įgytų kompetencijų vertinimo ir pripažinimo mechanizmus. Neformaliai įgytų žinių ir įgūdžių vertinimo ir pripažinimo sistemos diegimas siejamas su vieningos, skaidrios nacionalinės kvalifikacijų sistemos, apimančios visus kvalifikacijų lygmenis bei perėjimus tarp jų, užtikrinančios kvalifikacijos įgijimo kelių įvairovę bei galimybę lanksčiai reaguoti į kintančius aplinkos reikalavimus, sukūrimu.

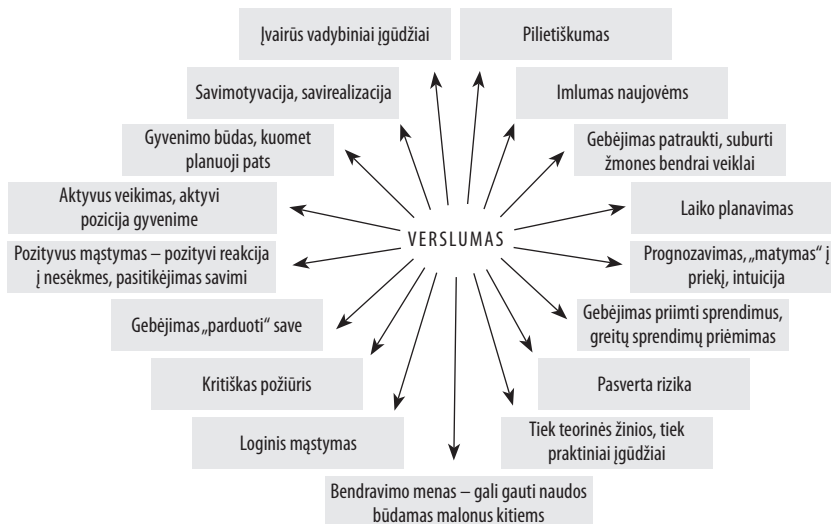
Lietuvos nacionalinėje politikoje NVO taip pat yra siejamos su jaunimo užimtumo didinimu. „Nacionalinėje Lisabonos strategijos įgyvendinimo programoje“ (2005) NVO yra minimos 33 priemonėje, kuria siekiama „iširti ir įvertinti jaunimo nevyriausybinių organizacijų indėlį ir savanorių veiklą plečiant ir tobulinant jaunimo integravimą į darbo rinką“.

LIETUVOJE ATLIKTŲ TYRIMŲ NVO TEMATIKA APŽVALGA

Lietuvoje NVO tematika atliktų tyrimų nėra daug. Daugiausia atliekami tyrimai NVO traktuojant kaip pilietinės visuomenės institutą (Žiliukaitė 2006; Spinter tyrimai 2005).

NVO skaičius Lietuvoje 1990–2005 m. kiekvienais metais didėjo. Šiuo metu Lietuvoje yra per 16 000 įregistruotų NVO. Tačiau jų veikloje dalyvaujančių žmonių skaičius kinta ne taip sparčiai (Žiliukaitė 2006: 21–22). Šiuo metu savanoriška veikla Lietuvoje nėra labai populiari. 2002 m. SIC rinkos tyrimai atliko Lietuvos gyventojų apklausą apie NVO. Lietuvos žmonės buvo prašomi pateikti savo nuomonę apie teiginį „Manau, kad į savanorišką darbą ir visuomeninę veiklą daugelis Lietuvos žmonių žiūri nepalankiai“. Pasirodė, jog maždaug pusė gyventojų su šiuo teiginiu sutinka, nesutinka vos penktadalis. Nurodydami, kodėl nedalyvauja savanoriškoje NVO veikloje, respondentai pateikė šias priežastis: niekas nesiuėlė (46,5%), neturiu tam laiko (20,3%), negaliu sau leisti dirbti be atlyginimo (16,8%), man tai neįdomu (14,2%), nematau prasmės (12,4%), man nekelia pasitikėjimo nė viena nevyriausybinė organizacija (11,6%), Lietuvoje visuomenė nepalankiai žiūri į savanorišką darbą (9,7%). Taigi nors šiuo metu Lietuvoje yra nemažai NVO, tačiau savanoriška veikla Lietuvoje nėra plačiai praktikuojama.

Remiantis Spinter atliktu *nuostatų dėl pilietiškumo, verslumo ugdymo ir skatinimo bei organizacijų stiprinimo įvertinimo kokybiniu tyrimu* (2005), dažnai yra klaidingai suvokiamas verslumas, jį suprantant tik kaip savo verslo kūrimą. Ekspertai verslumą apibrėžia kaip didžiąją dalimi išugdomų savybių rinkinį. Toliau pateiktoje schemoje nurodomi pagrindiniai verslumo elementai (1 pav.). Šis savybių rinkinys reikalingas ne tik savo verslo kūrimui, bet ir eiliniams jaunuoliams, bandantiems integruotis į darbo rinką.



1 pav. Pagrindiniai verslumo elementai. Šaltinis: Spinter tyrimai 2005

Išsiugdyti tokias savybes geriausiai galima tik neformaliu būdu. Remiantis Spinter atliktu *jau-nimo situacijos sociologiniu tyrimu* (2005), turintys savo verslą jaunuoliai teigia, jog kasdiniame darbe jiems labiausiai padeda neformalaus švietimo būdu įgyti gebėjimai ir kompetencijos (pvz., komunikaciniai / bendravimo, konfliktų sprendimo įgūdžiai, gebėjimas aiškiai formuluoti mintis, komandinio darbo, organizavimo įgūdžiai, savęs pažinimas, atsakomybė už savo veiksmus,

iniciatyvumas, savarankiškumas ir kt.). Šių savybių dažnai trūksta ne tik socialiai pažeidžiamam jaunimui, bet ir eiliniams jaunuoliams. Būdami savanoriais arba kitaip dalyvaudami NVO veikloje, jaunuoliai gali įgyti ne tik komunikacinių, bet ir vadybos bei organizacinių įgūdžių.

Ekspertai neformalų ugdymą apibrėžia kaip erdvę, „kurioje nėra konkurencijos, vertinimo, kur laikas skiriamas santykiams su kitais [...] svarbus savanoriškumo principas [...] įvairiapusis savęs pažinimas, kuomet užpildomos formalaus švietimo spragos ir tampama pilnaverte asmenybe“ (Spinter tyrimai 2005b). Tas pats tyrimas atskleidė, jog jaunimo patirties NVO sertifikavimas būtų didelė paskata dalyvauti tokio pobūdžio veikloje bei būtų teigiamai vertinamas darbdavių.

Žinių bei įgūdžių, kurie gali būti įgyjami ir lavinami neformaliu būdu, svarbą integruojantis į darbo rinką pagrindžia ir kiti tyrimai. Remiantis 2005 m. Darbo ir socialinių tyrimų instituto atliktu *sisteminio concerno „Achemos grupė“, kaip gamybinio vieneto, darbo jėgos atitikimo rinkos poreikiams tyrimu*, darbdaviams priimant į darbą jaunos asmenis didelės reikšmės turi jų asmeninės savybės. Net 64,5% vadovaujancio personalo teigė, jog didžiausią įtaką absolventų įsidarbinimui turintis veiksnys yra jų asmeninės savybės. 2007 m. projekto *Vilniaus universiteto Karjeros centro veikla organizuojant magistrantų bendrųjų kompetencijų, atitinkančių darbo rinkos poreikius, praktinį ugdymą* metu atliktas darbdavių tyrimas taip pat atskleidė bendrųjų kompetencijų svarbą integruojantis į darbo rinką. Darbdavių nuomone, bendro pobūdžio gebėjimai yra vienas svarbiausių sėkmingą įsidarbinimą lemiančių veiksnių. Taip pat buvo akcentuojama, jog šiuos gebėjimus reikia ugdyti, o tam tinka tiek formalūs, tiek neformalūs ugdymo būdai.

Taigi matyti, jog jauniems asmenims integruojantis į darbo rinką vis didesnę reikšmę turi jų asmeninės savybės bei neformaliu būdu įgytos įvairios kompetencijos. NVO vaidmuo neformalaus ugdymo srityje ypač svarbus kalbant apie rizikos grupės jaunuolius bei socialinę atskirtį patiriančius asmenis, kuriems anksčiau minėtų įgūdžių ypač trūksta.

NVO TEIKIAMOS PASLAUGOS, DIDINANČIOS JAUNIMO UŽIMTUMĄ

Labdaros ir paramos fondo „Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras“ iniciatyva buvo sukurta elektroninė NVO duomenų bazė, kurioje registruojasi Lietuvoje registruotos NVO (www.labdara-parama.lt). Atlikus šioje duomenų bazėje registruotų NVO, dirbančių su jaunimu, teikiamų paslaugų analizę, paaiškėjo, jog šiuo metu dauguma jaunimo NVO teikiamų paslaugų orientuotos į jaunimo laisvalaikio užimtumą, kuris yra pateikiamas kaip nusikalstamumo, alkoholizmo bei narkomanijos prevencinė priemonė ir kaip socialiai remtino bei rizikos grupių jaunimo socialinės atskirties mažinimas. NVO, veikiančių vien jaunimo įdarbinimo ir darbinės kompetencijos kėlimo srityje, nėra. Tačiau yra organizacijų, greta laisvalaikio užimtumo, pramoginės bei kultūrinės veiklos, vykdančių veiklą, kuri turi tiesioginę įtakos ir jaunimo užimtumui darbinės veiklos srityje. Pačios organizacijos ieško darbo vietų, bendradarbiaudamos su Lietuvos bei užsienio partneriais pritraukia investicijas į regionus naujoms darbo vietoms kurti. Be to, kai kurios NVO bendradarbiauja su darbo birža. Čia abi pusės yra aktyviai veikiančios – NVO nukreipti probleminiai jaunuoliai darbo biržoje yra įtraukiami į aktyvią darbo paiešką, esant reikalui suteikiama profesinė kvalifikacija, o darbo birža, savo ruožtu, taip pat probleminius jaunuolius nukreipia į NVO, kur jie mokosi reikiamų socialinių įgūdžių neformalioje aplinkoje.

Nemažai organizacijų veikia profesinio orientavimo bei mokymo srityje. Rengiami profesijos pasirinkimo, motyvacijos stiprinimo seminarai. Regionuose organizuojamas bendrasis bei profesinis (dailidės, konditeriai, arklių kaustytojai) mokymas. Yra organizacijų, teikiančių kompiuterinio raštingumo, užsienio kalbų, buhalterijų kursus. Rengiami verslo seminarai vidurinių mokyklų mokytojams, kad pastarieji jau mokykloje ugdytų darbinei veiklai nusiteikusių asmenybę.

Daug veikiama socialinių įgūdžių bei asmenybės ugdymo srityje. NVO ugdo jaunuolių savarankiškumą sprendžiant problemas, asmeninę bei socialinę atsakomybę. Skatinamos jaunimo iniciatyvos, kūrybiškumas, sąmoningas dalyvavimas visuomeniniame gyvenime. Taip pat ugdomas gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti.

Dar vienas labai svarbus jaunimo NVO veiklos aspektas – tai jaunimo lyderių, jaunimo darbuotojų bei savanorių ruošimas, jų kvalifikacijos tobulinimas bei konsultavimas (NVO mokymai). Siekiama NVO mokymų sklaidos, ypač regionuose. Organizuojami seminarai, paskaitos, diskusijos, konferencijos, mokymai ne tik lyderiams, darbuotojams bei savanoriams, bet ir NVO besilankantiems jaunuoliams, siekiant ugdyti jų darbinę kompetenciją.

TYRIMŲ METODIKA

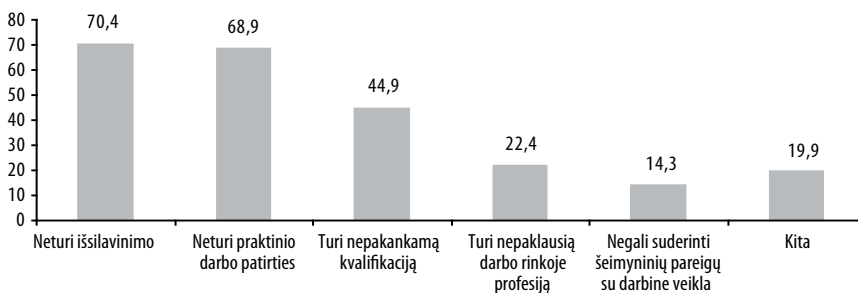
Straipsnyje pateikiami Darbo ir socialinių tyrimų instituto atliktų dviejų tyrimų duomenys: *Nevyriausybinių organizacijų teikiamų paslaugų tikslinių grupių jaunimui įvertinimas* (2007 m.), kuris buvo atliekamas įgyvendinant EQUAL projektą „Lietuvos jaunimo užimtumo tobulinimo vystymo bendrija“. Anketinėje apklausoje dalyvavo 200 NVO, dirbančių su jaunimu, atstovų iš Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio ir Alytaus regionų (respondentai reprezentavo daugiau nei 40 skirtingų NVO). Šio tyrimo metu buvo išskirtos trys tikslinės jaunimo grupės: iškritę iš švietimo sistemos, nuteisti be laisvės atėmimo bausmės bei besigydantys nuo priklausomybės ligų 14–29 m. asmenys.

Aptariamai problemai iliustruoti taip pat pateikiami Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos inicijuoto mokslinio tyrimo *Jaunimo įsitvirtinimo Lietuvos darbo rinkoje galimybių tobulinimas* (2006–2007 m.) rezultatai.

Anketinėje apklausoje dalyvavo 358 įvairių Lietuvos mokyklų, suteikiančių aukštąjį universitetinį bei neuniversitetinį išsilavinimą, paskutinių kursų studentai. Vilniaus universitetas, Tarptautinio verslo mokykla, Vilniaus Gedimino technikos universitetas bei Vadybos ir ekonomikos universitetas tyrime buvo atstovaujami gausiausiai. Daugumą respondentų sudarė bakalauro studijų pakopą įveikiantys studentai (76,6%), magistrantai (23,4%).

Į NVO UŽIMTUMO KLAUSIMAIS BESIKREIPIANČIO JAUNIMO PROBLEMOS

Kalbant apie NVO veikloje dalyvaujančių jaunų asmenų pasirengimą darbo rinkai, 49% respondentų teigė, jog jaunuoliai nėra pasiruošę darbo rinkai, o 51% – kad pasiruošę. NVO atstovų nuomone, pagrindinės jaunų asmenų, kurie kreipiasi į jų atstovaujamas organizacijas, neišdarbinimo priežastys yra išsilavinimo ir praktinio darbo patirties neturėjimas (atitinkamai 70,4 ir 68,9%; 2 pav.).

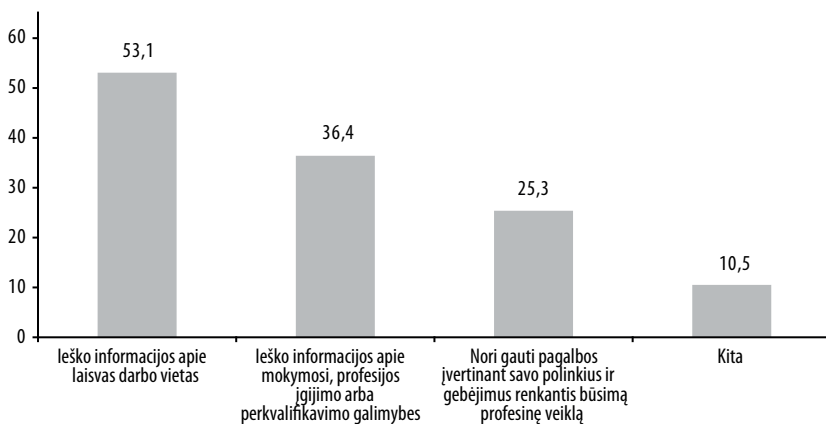


2 pav. Pagrindinės jaunų asmenų (14–29 m.) nepasirengimo darbo rinkai priežastys % (galimi keli atsakymų variantai)

Antrai pagal dažnumą neišdarbinimo veiksnių grupei galima priskirti nepakankamą kvalifikaciją ir darbo rinkoje nepaklausią profesiją (atitinkamai 44,9 ir 22,4%). Negalėjimą suderinti šeimyninių pareigų su darbine veikla kaip jaunų asmenų neišdarbinimo priežastį nurodė tik 14,3% respondentų.

Taigi matyti, jog pagrindinės į NVO besikreipiančių jaunuolių neišdarbinimo priežastys yra susijusios su išsilavinimo nepakankamumu arba neatitikimu darbo rinkos poreikiams.

NVO atstovų teigimu, užimtumo klausimais į NVO besikreipiantys jaunuoliai dažniausiai ieško informacijos apie laisvas darbo vietas (53,1%), mokymosi, profesijos įgijimo ar persikvalifikavimo galimybes (36,4%) bei ieško profesinio orientavimo ir konsultavimo paslaugų (25,3%) (3 pav.).



3 pav. Klausimai, kuriais į apklausoje dalyvavusius NVO atstovus dažniausiai kreipiasi asmenys, norintys susirasti darbą % (galimi keli atsakymų variantai)

NVO INDĖLIS JAUNIEMS ASMENIMS INTEGRUOJANTIS Į DARBO RINKĄ

Nurodydami savo organizacijos indėlį jauniems asmenims integruojantis į darbo rinką, 17,9% respondentų teigė, jog jų organizacija prisideda prie jaunimo darbinės integracijos, 46,3% – kad prisideda netiesiogiai, 35,8% – jog jų organizacijos tikslai nenumato tokios veiklos.

NVO taikomų priemonių pasiskirstymas pagal tikslines jaunimo grupes pateikiamas lentelėje. Kaip matyti, dažniausiai *jaunimas* yra informuojamas apie organizacijos teikiamas paslaugas (78,5%), galimybę dalyvauti kitų organizacijų ir institucijų jaunimui organizuojamose programose (69,2%) bei ugdomas pasitikėjimas savimi (68,2%). *Iš švietimo sistemos iškritusiems jaunuoliams* ugdomas pasitikėjimas savimi (71,4%), suteikiama galimybė savanoriauti (68,3%) bei konsultuojama konstruktyvios veiklos pasirinkimo klausimais (65,1%). *Nuteistiesiems be laisvės atėmimo bausmės* taip pat suteikiama galimybė savanoriauti (75,0%), ugdomas pasitikėjimas savimi (70,0%) bei konsultuojama konstruktyvios veiklos pasirinkimo klausimais (62,5%). *Besigydančiųjų nuo priklausomybės ligų* socialinės integracijos bei išdarbinimo galimybės didinamos panašiomis priemonėmis: konsultuojama konstruktyvios veiklos pasirinkimo klausimais (68,1%), informuojama apie organizacijos teikiamas paslaugas bei suteikiama galimybė savanoriauti (po 63,8%).

Lentelė. Priemonės, kuriomis NVO didina jaunų asmenų socialinės integracijos ir įsidarbinimo galimybes (%)*

Priemonė / Jaunimo grupė	Jauni asmenys (14–29 m.)	Iš švietimo sistemos iškritęs jaunimas	Nuteistieji be laisvės atėmimo bausmės	Besigydančys nuo priklausomybės ligų
Informavimas apie atstovaujamos organizacijos teikiamas paslaugas	78,5	52,4	47,5	63,8
Informavimas apie galimybę dalyvauti kitų organizacijų ir institucijų jaunimui organizuojamose programose ir pan.	69,2	50,8	37,5	46,8
Informavimas apie regione veikiančias socialinių paslaugų, švietimo, sveikatos apsaugos bei kitas institucijas, jų teikiamas paslaugas	42,1	49,2	55,0	59,6
Informavimas apie galimybę pasinaudoti darbo biržos bei kitų institucijų, teikiančių paslaugas norintiems įsidarbinti asmenims, teikiamomis paslaugomis	39,3	52,4	32,5	36,2
Konsultavimas konstruktyvios veiklos pasirinkimo klausimais	37,1	33,3	60,0	48,9
Konsultavimas mokymosi ir studijų galimybių klausimais	34,6	28,6	25,0	42,6
Konsultavimas tarpusavio bendravimo problemų sprendimo klausimais	61,7	65,1	62,5	68,1
Intervencijos krizinių situacijų atveju	22,4	22,2	27,5	25,5
Pasitikėjimo savimi ugdymas	68,2	71,4	70,0	63,8
Motyvacijos dirbti formavimas	52,3	49,2	52,5	59,6
Motyvacijos mokytis formavimas	55,1	57,1	52,5	61,7
Sveikos gyvensenos įgūdžių formavimas	42,1	41,3	52,5	61,7
Gyvenimiškų įgūdžių formavimas	57,0	50,8	55,0	59,6
Galimybės savanoriauti suteikimas	58,9	68,3	75,0	63,8

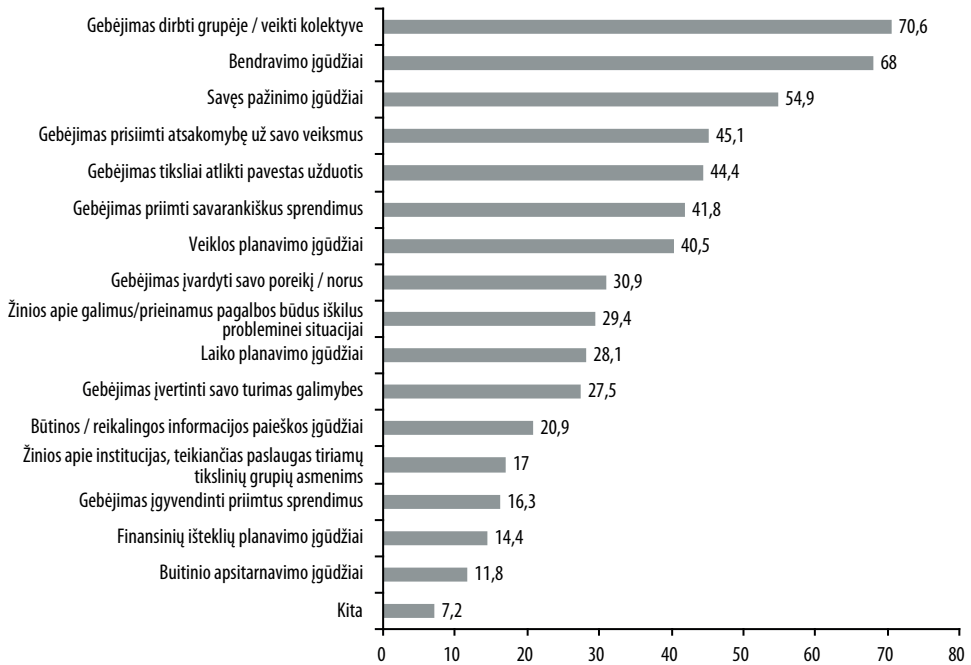
* Galimi keli atsakymų variantai.

Taigi visų tikslinių grupių jaunimo socialinės bei darbinės integracijos galimybės didinamos skatinant jų pasitikėjimą savimi, lavinant konstruktyvų bendravimą bei suteikiant galimybę savanoriauti.

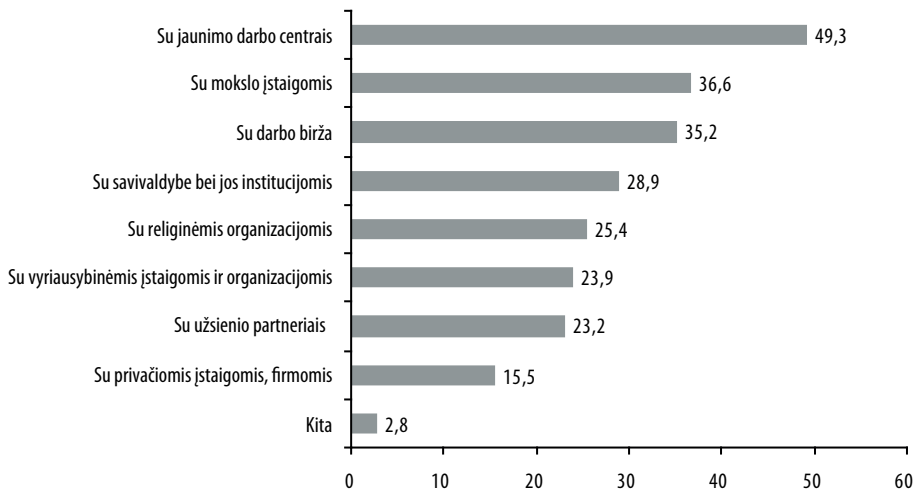
Nurodydami, kokių įgūdžių bei žinių suteikia atstovaujamos organizacijos veikloje dalyvaujantiems jaunuoliams, respondentai dažniausiai nurodydavo gebėjimą dirbti grupėje (70,6%), bendravimo įgūdžius (68,0%) bei savęs pažinimo įgūdžius (54,9%). Kiti rečiau paminėti įgūdžiai pateikiami 4 paveiksle.

Jaunimo užimtumo klausimais NVO, respondentų teigimu, dažniausiai bendradarbiauja su jaunimo darbo centrais (49,3%), mokslo įstaigomis (36,6%) bei darbo birža (35,2%) (5 pav.). Deja, rečiausiai ryšiai šiais klausimais palaikomi su privačiomis įstaigomis (15,5%). Šią veiklos sritį NVO ateityje galėtų plėsti, kadangi didžiąją darbo rinkos dalį sudaro privataus sektoriaus įmonės. Taigi dėl sklandesnės jaunuolių integracijos į darbo rinką pravartu siekti glaudesnių ryšių su institucija, kuri yra potenciali darbinės integracijos „galinė stotelė“.

Apibendrinus NVO atstovų pateiktą nuomonę, matyti, jog dauguma NVO tiesiogiai ar netiesiogiai prisideda prie jaunimo užimtumo didinimo.



4 pav. Žinios, įgūdžiai ir gebėjimai, kurių pirmiausia organizacijos siekia suteikti jauniems (14–29 metų) asmenims, % (galimi keli atsakymų variantai)



5 pav. Partneriai, su kuriais bendradarbiauja respondentų atstovaujamos NVO, siekdamas padidinti klientų galimybes susirasti darbą bei įsitvirtinti darbo rinkoje, % (galimi keli atsakymų variantai)

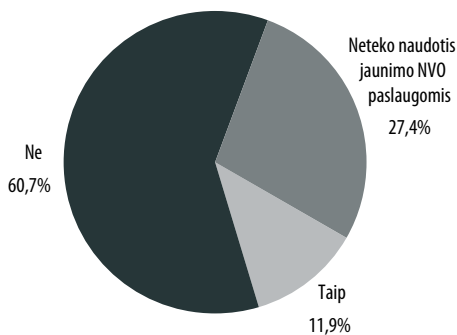
STUDENTŲ NUOMONĖ APIE NVO GALIMYBES DIDINTI JAUNIMO UŽIMTUMĄ

Kaip parodė Darbo ir socialinių tyrimų instituto 2006–2007 m. atliktas aukštųjų mokyklų studentų sociologinis tyrimas, daugiau negu pusė apklausoje dalyvavusių studentų žino apie šalyje veikiančias jaunimo NVO. 23,7% apklaustų jaunų asmenų į klausimą „Ar ką nors žinote apie jaunimo NVO“ atsakė „Taip“, o 38% – „Tik žinau, kad yra tokios organizacijos, bet nieko nežinau apie jų veiklą“. Apmaudu, jog vis dėlto pakankamai daug respondentų apie tokias organizacijas nėra girdėję (38,3%) (6 pav.).



6 pav. Respondentų atsakymų į klausimą „Ar ką nors žinote apie jaunimo NVO?“ pasiskirstymas (%)

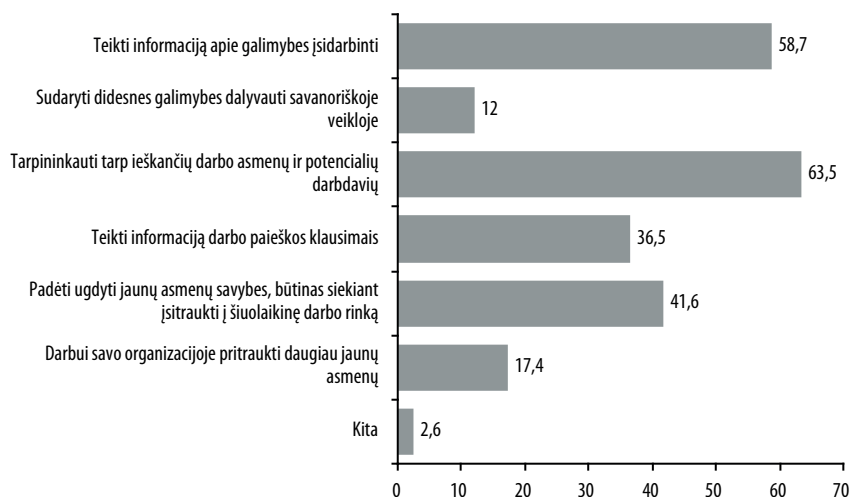
Tik 11,9% asmenų, nurodžiusių, jog žino apie jaunimo NVO, kreipėsi į šias organizacijas įsidarbinimo ar / ir darbo rinkos klausimais, 60,7% – dėl anksčiau nurodytų klausimų nesikreipė, 27,4% – visai neteko naudotis jaunimo NVO paslaugomis (7 pav.).



7 pav. Respondentų atsakymų į klausimą „Jeigu Jums teko naudotis jaunimo NVO paslaugomis, ar kada kreipėtės į šias organizacijas įsidarbinimo / darbo rinkos klausimais?“ pasiskirstymas (%)

Didžioji dauguma respondentų, atsakiusių į klausimą „Kokias priemones, Jūsų nuomone, reiktų įgyvendinti jaunimo NVO, siekiant padėti jaunimui įsidarbinti?“, pažymėjo, jog minėtos organizacijos turėtų tarpininkauti tarp ieškančių darbo asmenų ir potencialių darbdavių. Daugiau negu pusė apklaustųjų (58,7%) pažymėjo atsakymą „Teikti informaciją apie galimybes įsidarbinti“. Šiek tiek rečiau apklausos dalyviai pasirinkdavo atsakymo variantą,

kuriame jaunimo NVO buvo siūloma padėti ugdyti jaunų asmenų savybes, būtinas įsitvirtinimui šiuolaikinėje darbo rinkoje (pvz., aktyvumą, savarankiškumą, verslumą, kt.). 36,5% respondentų mano, jog jaunimo NVO turėtų teikti informaciją darbo paieškos klausimais. Tokios alternatyvos, kaip daugiau asmenų pritraukimas darbui jaunimo NVO bei didesnių galimybių dalyvauti savanoriškoje veikloje sudarymas, respondentams pasirodė mažiau patrauklios (atitinkamai 17,4 ir 12%) (8 pav.).



8 pav. Respondentų atsakymų į klausimą „Kokias priemones, Jūsų nuomone, reiktų įgyvendinti jaunimo NVO, siekiant padėti jaunimui įsidarbinti?“ pasiskirstymas (%)

Taigi jaunimo NVO tarp studentų nėra gerai žinomos, o jų paslaugomis užimtumo klausimais yra pasinaudoję tik dešimtadalis respondentų. Studentų pateikiama nuomonė apie NVO priemones siekiant jaunimo integracijos į darbo rinką šias organizacijas labiau tapatina su darbo biržos teikiamomis paslaugomis, o ne su neformaliojo ugdymu.

IŠVADOS

- NVO vis dažniau apibūdinamas kaip potencialios jaunimo pagalbininkės socialinės integracijos bei įsidarbinimo klausimais. Ši tendencija atsispindi ir norminiuose dokumentuose, ir NVO vykdomoje veikloje.
- NVO atstovų nuomone, pagrindinės jaunimo neįsidarbinimo priežastys yra susijusios su išsilavinimo / profesijos neturėjimu arba jo neatitikimu darbo rinkos poreikiams.
- Daugumos respondentų atstovaujamos NVO tiesiogiai ar netiesiogiai prisideda prie jaunų asmenų integracijos į darbo rinką. Siekiant padidinti jaunimo socialinės integracijos bei įsidarbinimo galimybes jaunimo NVO jaunuolius konsultuoja tarpasmeninių santykių problemų sprendimo klausimais, suteikia galimybę savanoriauti bei teikia įvairaus pobūdžio informaciją.
- Jaunimo NVO turi gana didelį potencialą padėti jauniems asmenims integruotis į darbo rinką, nes šiais klausimais NVO bendradarbiauja su daugeliu partnerių. Tačiau skatintinas glaudesnis NVO bendradarbiavimas su privačiomis įmonėmis.

- Aukštųjų mokyklų studentams NVO nėra plačiai žinomos. Jų paslaugomis įsidarbinimo klausimais naudojosi taip pat mažai studentų. Kol kas studentai NVO funkcijas jaunimui integruojantis į darbo rinką mano esančias panašias į darbo biržos atliekamas funkcijas, o įvairių įgūdžių suteikimas neformaliojo ugdymo metu studentams neatrodo labai patrauklus ar efektyvus.

Gauta 2008 08 11

Priimta 2008 09 15

Literatūra

1. *A New Impetus for European Youth*. 2001. European Commission White Paper. Brussels: Commission of the European Communities.
2. *Bendrujų kompetencijų svarba universitetų absolventams integruojantis į darbo rinką*, 2007. Vilnius: Vilniaus universiteto Karjeros centras. Prieiga internete: www.benkoma.karjera.vu.lt [žiūrėta 2008 01 31].
3. Caspi, A.; Wright, B. R. E.; Moffitt, T. E.; Silva, Ph. A. 1998. "Early failure in the labour market: childhood and adolescent predictors of unemployment in the transition to adulthood", *American Sociological Review* 63(3): 424–451.
4. Furstenberg, F. F. 2000. "Sociology of adolescence and youth in the 1990s: a critical commentary", *Journal of Marriage and the Family* 62(4): 896–910.
5. Furstenberg, F. F.; Hughes, M. E. 1995. "Social capital and successful development among at-risk youth", *Journal of Marriage and the Family* 57(3): 580–592.
6. *Jaunimo NVO teikiamos socialinės paslaugos ir jų plėtra, siekiant socialiai pažeidžiamų jaunų žmonių užimtumo ir integracijos* (studija). 2007. EQUAL projektas „Lietuvos jaunimo užimtumo tobulinimo vystymo bendrija“. Vilnius: Darbo ir socialinių tyrimų institutas.
7. Hammer, T. 1997. "History dependence in youth unemployment", *European Sociological Review* 13(1): 17–33.
8. *Jaunimo situacijos sociologinis tyrimas. Spinter tyrimai*. 2005. Vilnius.
9. Labdaros ir paramos fondo „Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras“ elektroninė NVO duomenų bazė. Prieiga internete: www.labdara-parama.lt [žiūrėta 2008 01 11].
10. „Nacionalinė Lisabonos strategijos įgyvendinimo programa (2005–2008 m.)“. LR Vyriausybės nutarimas, *Valstybės žinios*. 2005 m. lapkričio 22 d. Nr. 1270.
11. LR švietimo ir mokslo ministro ir LR socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas dėl mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategijos ir jos įgyvendinimo veiksmų plano tvirtinimo, 2004 m. kovo 26 d. Nr. ISAK-433/A1-83, Vilnius.
12. *Nevyriausybinių organizacijų Lietuvoje*. SIC rinkos tyrimai. 2002. Vilnius. Prieiga internete: http://www.labdara-parama.lt/docs/NVO_%202002.doc [žiūrėta 2008 02 04].
13. *Nuostatų dėl pilietiškumo, verslumo ugdymo ir skatinimo bei organizacijų stiprinimo įvertinimo kokybinis tyrimas. Spinter tyrimai*. 2005. Vilnius.
14. Okunevičiūtė Neverauskienė, L. ir kt. 2007. *Jaunimo įsitvirtinimo Lietuvos darbo rinkoje galimybių tobulinimas*. Vilnius: Darbo ir socialinių tyrimų institutas.
15. Saulaitis, A.; Karaliūtė, A. 2005. *Savanorystė, dora ir bendruomenė*. Kaunas, 164.
16. *Sisteminis Koncerno „Achemos grupė“, kaip gamybinio vieneto, darbo jėgos atitikimo rinkos poreikiams tyrimas*. 2005. Vilnius: Darbo ir socialinių tyrimų institutas.
17. *Švietimo ir mokymo sistemos modernizavimas siekiant bendrų ES 2010 metams užsibrėžtų tikslų*. Pasirengimas bendrai Europos Komisijos / Tarybos 2006 metų ataskaitai. Prieiga internete http://www.svietimas.lt/tyrimai/EC_LLL_report_LT_official.doc [žiūrėta 2008 01 31].
18. Žiliukaitė, R.; Ramonaitė, A.; Beresnevičiūtė, V.; Vinogradnaitė, I. 2006. *Neatrasta galia. Lietuvos pilietinės visuomenės žemėlapis*. Vilnius: Pilietinės visuomenės institutas, 380.

LAIMA OKUNEVIČIŪTĖ NEVERAUSKIENĖ, KRISTINA ŠLEKIENĖ

NGOs influence on youth integration into the labour market

Summary

The influence of NGOs on youth employment is analysed, with reference to international and national normative acts, a research of NGOs representatives, accomplished within the project “Lithuanian development community of youth employment improvement” and other NGOs researches accomplished in Lithuania. Also, an analysis of services provided by youth NGOs is presented.

Key words: NGOs, disadvantaged youth, employment